

Dans B, valgfag

Vejledning

*Undervisningsministeriet
Styrelsen for Undervisning og Kvalitet
Gymnasiekontoret, marts 2018*

Vejledningen præciserer, kommenterer, uddyber og giver anbefalinger vedrørende udvalgte dele af læreplanens tekst, men indfører ikke nye bindende krav.

Citater fra læreplanen er anført i kursiv.

Indholdsfortegnelse

1. Identitet og formål	2
1.1. Identitet	2
1.2. Formål	2
2. Faglige mål og fagligt indhold	3
2.1. Faglige mål	3
2.2. Kernestof	4
2.3. Supplerende stof	6
2.4. Omfang	6
3. Tilrettelæggelse	6
3.1. Didaktiske principper	6
3.2. Arbejdsformer	7
3.3. It	8
3.4. Samspil med andre fag	9
4. Evaluering	9
4.1. Løbende evaluering	9
4.2. Prøveform	9
4.3. Bedømmelseskriterier	12

1. Identitet og formål

1.1. Identitet

Faget beskæftiger sig med dans som kropsligt og kulturelt fænomen til alle tider og i hele verden. Faget rummer både praktiske og teoretiske dimensioner og omhandler dans og danse kulturer, sceniske og sociale danseformer, "live" dansebegivenheder og "screen"-dans. Faget bygger på den aktuelle dansevidenskab, som åbner for samspil med andre fag.

Fagets genstandsområde er defineret som "dans i bred forstand" og omfatter dermed enhver aktivitet, der af den udøvende part er defineret som dans. Det går endda videre, da det i dag som forskningsområde indbefatter bevægelsesaktiviteter, som af den udøvende part er defineret som antidans, f.eks. Butoh og performance, hvor et publikum sanser andres bevægelser som koreografisk, intenderet eller ej, og hvor kroppen indgår i subtile subjekt/objekt-relationer.

Fagets grænser går så vidt, at sociokulturelle former for kropsholdninger, dannelse og menneskemassers mere eller mindre bevidste koreografiske aspekter (f.eks. militærparader, karnevalsoptog, elektroniske mediers brug af kroppe, performance, anvendelse af tale mv.) inddrages som genstandsfelt.

Dans er et mimetisk (skabende) og et hermeneutisk (fortolkende) fag. Det beskæftiger sig således på en systematisk måde med at skabe og forstå dans samt med de hensigter og intentioner, som ligger forud for skabelsen. Der er kort sagt tale om dans i dens mange og flertydige fremtoninger: Traditionel dans, selskabsdans, folkedans, rituel dans, og dans som kunst og kunstnerisk udtryksform – fra alverdens kulturer og både som live- og screen-dans. Paragraffen understreger vigtigheden af det globale aspekt. I dag er relationerne til det globale synlige helt ned i dagligdagens gadebillede, og dansen kan, og bliver, som (traditionelt opfattet) nonverbal kommunikation, brugt til netop at øge forståelsen for multikulturelle sammenhænge. Læreplanens identitetsparagraf skal først og fremmest forstås som et ønske om, at eleverne bliver bevidste om, at dans kan have mange forskellige udtryk og funktioner i de kulturelle sammenhænge, den indgår i.

Den praktiske dimension er væsentlig for faget. Det betones, hvor vigtigt det er, at eleverne gennem undervisningen udvikler deres evne til at skabe, producere, formidle og analysere. Disse kompetencer er i sig selv centrale for faget: uden bevidst skabende koreografi – ingen dans.

1.2. Formål

Faget dans B bidrager til uddannelsens overordnede målsætning, ved at eleverne opnår færdigheder i at danse, improvisere, koreografere og analysere dans og tilegner sig viden og kundskaber om og forståelse af dans. Der lægges vægt på, at eleverne med henblik på almen dannelse, identitetsudvikling og studiekompetence opnår evne til at kombinere danseteori og –praksis på en reflekteret måde og til at arbejde kreativt, innovativt og selvstændigt med bevægelsesprocesser i samspil med andre.

Også formålparagraffens knaphed udtrykker de praktiske kompetencer i undervisningen, men slår samtidig fast, at det opnås gennem et samspil med analyse, teori og historie.

Elevernes selvstændige danseudøvelse har som sit ene mål, at de oplever en udvidelse af deres egne udtryksmuligheder og erkender værdien af at kunne formulere sig i kropssprog. Dette mål sikrer samtidig, at eleverne opnår en erkendelse af den kinæstetiske sans ("muskelsansen") og dens betydning i oplevelsen og for systematiseringen af deres egen omgivende virkelighed.

Det andet indlysende mål, er, at eleverne opnår at kunne beherske en viden, der både er kropslig og teoretisk: færdigheden i at kunne danse f.eks. en tango, og samtidig kundskaben om, hvordan den er konstrueret, hvordan den kan forfines, varieres m.v. Erfaringerne fra det praktiske arbejde udvikler sammen med fagets teoretiske undervisning elevernes evne til at iagttage dans og giver dem et sprog til at formulere deres oplevelser. De vil dermed kunne genkende dansen i dens mange former og betydninger i den virkelighed, de møder udenfor såvel som i skolemiljøet. For eleverne spiller dansen en væsentlig rolle i mange af de sociale sammenhænge, de involveres i, og det er derfor oplagt, at undervisningen tager hensyn til elevernes erfaringsverden og oplevelser. Det reflekterende i undervisningen kommer naturligvis tydeligt til udtryk i de teoretiske discipliner, hvor terminologi, danse- og kulturanalytiske vinkler inddrages sammen med historiske overblik over fagets objekt. Men det er muligt også at begribe det reflekterende i selve indøvelsen af danse, i bevægelsernes økonomi og i opøvelsen af kroppens væren-sig-bevidst i rummet, hvor rummet forstås såvel bogstaveligt som i overført betydning: konteksten, samfundet.

Faget arbejder på alle niveauer – fra de enkleste trin til den komplekse koreografi og danseforestilling – med integration og vekselvirkning mellem praktiske discipliner: indøvelse, improvisation, koreografi, og på den anden side: analyse, teori og historie.

Undervisningen giver således eleverne mulighed for at udvikle både sensoriske, motoriske, sanselige, intellektuelle og oplevelsesmæssige kompetencer. Erfaringer fra og oplevelser med det praktiske arbejde kvalificerer iagttagelse, aflæsning og vurdering af professionelle dansepræstationer, ligesom viden om teori, historie og færdighed i iagttagelse og vurdering skærper elevernes bevidsthed om indholdet af og udtrykket i deres egne danseprodukter.

Elevernes selvstændige produktion, formidling og analyse af dansepraksis og udtryk står centralt i faget. Målene skal derfor opfattes som en helhed, hvor delene indgår i de konkrete forløb med skiftende betoning.

2. Faglige mål og fagligt indhold

De forskellige faglige mål og det faglige indhold er en samlet oversigt over den viden og de kundskaber, færdigheder og kompetencer, som eleverne skal nå på baggrund af undervisningen fra 0 til B, hvilket vil sige 200 timers undervisning.

Underviseren på et valghold sikrer, at elever fra forskellige klasser alle har modtaget undervisning, således at hver enkelt elev kan opfylde de faglige mål. Der kan være elementer fra læreplanen (f.eks. det ene af de to danseprojekter), der er indgået på dans C og som derfor ikke behøver blive ”gentaget” i valgfagsundervisningen.

2.1. Faglige mål

Eleverne skal kunne:

- *arbejde kreativt, innovativt og selvstændigt med bevægelsesprocesser i samspil med andre*

Eleverne lærer at arbejde kreativt gennem brug af bevægelsesfraser i kombination med Labans bevægelseslære, f.eks. at arbejde med en række hverdagsbevægelser, som ændres ved flytning af vægt, bevægelseskvalitet, niveau, i rum og i retning. Disse øvelser afsætter muligheder for metodisk indøvelse af at arbejde kreativt hen imod innovative produkter. F.eks. kunne det udmønte sig i en danseforestilling for et givet publikum, der kan relatere sig til det valgte tema. I grupper arbejder eleverne med samspil, hvor der veksles med både deltagere og antal.

- *udføre, improvisere, koreografere, iscenesætte og analysere forskellige former for dans, herunder dansetrin, -bevægelser og -strukturer*

Med dansetrin menes alle former for beskrivelser eller indøvelser af fod- og benarbejde inden for specifikke genrer. Dansebevægelser er i princippet alt, hvad en krop udfører under dans, mens dansestrukturer henviser til større sammenhænge, hvorunder dans udføres (fysiske, sociale, kulturelle mm).

- *reflektere over det sansemæssigt erfarede, den skabende proces og produktet*

I det sansemæssige arbejde gennem bevægelserne erfarer eleven sin egen væren – helt konkret med sin egen krop og i overført betydning at være tilstede i forhold til andre. Dette arbejde er udgangspunkt for en refleksion, som er en væsentlig forudsætning for at kunne danse og skabe et produkt.

- *iscenesætte sin egen krop i samspil med andre for et publikum*

I undervisningen er eleven såvel iagttagende som deltagende i dansen. Herved opøves eleven i en bevidstgørelse af modtagelsen af et danseprodukt og skaber indsigt i og om kvalitet. Alle former for publikum kan tænkes, f.eks. andre elever, samarbejdspartnere, flash-mob-tilskuere, eller i møder med professionelle miljøer.

- *demonstrere viden om danseformer, dansegenrer, dansekulturer, dansere, koreografer, koreografier og dansebegivenheder*

Ved danseformer forstås mere generelle inddelinger af dans, som f.eks. social dans, rituel dans og scenisk dans. Ved dansegenrer forstås en særlig danseteknik, oprindeligt bundet til en social kontekst, f.eks. vals. Ved danse kulturer forstås meget bredt alle sociale fænomener, som indbefatter en form for dans.

Man kan f.eks. afgrænse i forhold til nation: hvad er den danske danse kultur? Man kan også afgrænse i forhold til subkulturelle miljøer: hvad er hiphop kulturen? – eller i forhold til virtuelle dansespil. Der gives mange muligheder.

Med ”viden om” menes en generel tilegnelse af relevant viden om udvalgte dele af danseverdenen. Hvis man underviser i f.eks. Martha Graham-teknik, vil det være oplagt at komme ind på hendes rolle som danser og koreograf, værkerens betydning i samtiden og i dag, historiske forudsætninger, den sceniske danse kultur i USA inden for moderne dans, og udbredelsen af hendes danseteknik og produktion.

– *anvende relevante dansetekniske og koreologiske begreber i analyse af strukturelle karakteristika i dans*

Inden for alle beskrevne dansegenrer findes dansetekniske begreber, som er vigtige i forståelsen af teori og praksis. Den akademiske klassiske ballet har et udvidet og præcist begrebsapparat, der styrker bevidstheden om udførelsespraksis og sætter en forståelse af dansens historiske udvikling. Attituder og pirouetter er ikke blot betegnelser for trin og positur, men fortæller også om oprindelse, stil og danse kultur.

Koreologi er den internationale betegnelse for danseforskning, men knytter sig også specifikt til dansenotation, såvel inden for Labanteorien og Beneshnotation, men også som koreografisk nedskrift af bl.a. Feuillet, Stepanov m.fl. De strukturelle karakteristika inden for en danse kultur bliver tydeliggjort i analysearbejdet ved hjælp af de danseteoretiske begreber. F.eks. kan man få mange strukturelle karakteristika frem i en sammenligning mellem Bournonville-teknikken og den russiske ballet udviklet af Petipa og Ivanov i en genre-mæssig sammenhæng. Den historiske udvikling inden for hiphop viser tydelige strukturelle forskelle og karakteristika – f.eks. mellem b-boying fra 70’erne og girly-hiphop i 90’erne. Folkedansenes opdeling i pardanse, kædedanse og ringdance udviser andre strukturelle karakteristika.

– *anvende danseteoretiske og –analytiske begreber fra det kunstvidenskabelige metodefelt i værkanalyse*

Inden for det kunstvidenskabelige metodefelt er der en lang tradition for værkanalyse baseret på teaterhistoriens begrebsapparat. I værkanalysen er der forskellige komponenter, der analyseres hver for sig, såsom danseteknik, koreografi, kostumering, scenografi, lys og lyd m.v. Disse elementer bringes sammen i en syntese, hvor også publikumsoplevelsen inddrages.

– *anvende danseteoretiske og –analytiske begreber fra det etnografiske metodefelt i deltagerobservation*

Deltagerobservation svarer til feltarbejdet i et etnografisk studie. Eleverne kan f.eks. undersøge holdets danseforståelse og -erfaringer, men formålet kan også være studier af danse kulturer hos f.eks. børn i skolen eller pensionister på plejehjem. Der er mange tilgange, men et særligt anvendeligt perspektiv er teoriens inddragelse af subjektet, der undersøger. Dette understøtter det faglige mål *at reflektere over det sanssemæssigt erfarede*.

– *demonstrere viden om fagets identitet og metoder*

– *behandle problemstillinger i samspil med andre fag.*

Undervisningen skal afspejle fagets identitet og metoder således, at eleverne i evalueringen formår at demonstrere de faglige mål, som er beskrevet ovenfor. Undervisningen er helhedsbaseret, hvor især sammenhængen mellem teori og praksis vurderes højt. Målet skal dog især have opmærksomhed, hvis faget indgår i flerfaglige samarbejder. Det samme gælder målet om *at behandle problemstillinger i samspil med andre fag*. Det vil især være oplagt i flerfaglige forløb, og der er tale om flerfaglige mål, som ikke er til bedømmelse ved en enkeltfaglig prøve i dans B.

2.2. Kernestof

Kernestoffet er:

– *at føre og lade sig føre i dans*

I pardans – og når flere danser sammen, kommunikerer man kropsligt, og denne form for kinæstetisk sansning trænes som en særlig disciplin i faget. At føre såvel som at lade sig føre kræver både, at man tager le-

derskab på sig, og samtidig også, at man tør miste kontrollen, så andre guider bevægelserne. Denne samarbejdsproces hen imod kollektivt at arbejde med bevægelser stikker dybt i fagets kerneområde. Dette udfordrer en traditionel vestlig tankegang om intellektuel styring af kroppen og lægger op til sansningen i nuet, i rummet på en måde, der har en improviserende karakter.

Denne proces er et arbejdsredskab i udforskning af dans. Samtidig trænes kompetencen i at erfare og reflektere gennem sansningen. Spørgsmål om vægtfordeling i samarbejde, afstand og give-and-take i føring er alle fokuspunkter i pararbejdet. Blikket er naturligt inddraget – ikke mindst, når det gælder samarbejde med stor afstand til hinanden.

– *fremførelse for et publikum*

Et publikum optræder ikke kun i forhold til et slutprodukt. I arbejdsprocesserne er det vigtigt, at eleverne til stadighed skifter mellem at performe og at være tilskuere, observanter, kritikere, coaches og lærere m.v. Det er vigtigt at præcisere, hvad der skal evalueres, og at den kritik, der gives, er formativ og fremadrettet. Blikket udefra er vigtigt i forståelsen af, hvordan bevægelser virker ind på publikum.

Danseren lærer, hvordan publikum er medskabere af dansen gennem blikket. Samtidig opøves danseren i og bevidstgøres om, at sansning af egen dans er forskellig fra modtagelsen. Igen bliver denne proces et arbejdsredskab til brug for den enkelte elev bl.a. via optagelser af sig selv under dansen.

– *intermediale relationer mellem dans og andre mediers udtryk*

Der har altid eksisteret en relation mellem de to medier: dans og musik. Og mellem scenografi, mode og dans. I dag findes der via digitale medier en mangfoldighed af sammenblandinger, som skaber nye æstetiske udtryk. I den performative kunst er det i særlig grad forekommende, og derfor er det naturligt, at faget beskæftiger sig med de synæstetiske virkninger af disse udtryk. Et eksempel på brug af intermedialitet kan være Motionhouse-kompagniets brug af lyd, lys, film til at ændre og manipulere opfattelsen af dansernes bevægelser og positioner i rummet til 3-D virkninger. Pina Bauschs Tanztheater eksperimenterede ligesom performance-kulturen med overraskende inddragelser af f.eks. vand, ild, jord med bevidst kunstige kombinationer af kultur og natur. Tråden går i virkeligheden tilbage til rituel dans, til karnevalskulturen og til hofballetten.

– *grundlæggende begreber fra danseteori og –analyse, herunder Labans bevægelseslære*

I dans B uddybes Labans bevægelseslære i forbindelse med skriftlighed til styrkelse af *brugen* af begrebsapparatet. Effort-kategorien kan uddybes via mere fokus på det kinæstetiske felt, således, at eleverne i højere grad end på C niveauet, lærer at sanse på en mere nuanceret måde. Introduktion til Labanotation kan indgå som et øvelsesfelt.

– *danseskroppen i ”live” dansebegivenheder og ”screen”-dans*

Dans B har skærpet opmærksomhed på disse to forskellige former for dans.

”Live” dansebegivenheder er altid bundet til den faktiske krop: den sansede krop i nuet. Det er fundamentet for danseundervisningen, og inkluderer egendans, flash-mobs, rituel, social og scenisk dans m.v.

”Screen”-dans er mediale former for dans, dvs. dans på ”screen”: dansefilm, videooptagelser, musikvideoer, tegnefilm, spil, træningsprogrammer på dvd, optagelser af danseforestillinger, film der arbejder med objekter, der illuderer kroppe. Eleverne producerer hele tiden selv ”screen”-dans-produkter i form af dokumentation af deres arbejde.

Da ”screen”-dans i sigens natur er dans medieret på skærm og blandt andet arbejder med at fordreje opfattelsen af rum, tid og energi i relation til bevægelse, vil man undertiden trække på andre fagligheder, end den dansefaglige i analysen af screen-dans, og f.eks. benytte mediefaglige tilgange og terminologi. I faget dans B, vil disse andre faglige tilgange og metoder altid indtage en sekundær rolle i forhold til danseteori, -analyse og bevægelseslære som tilgange og metoder. Når ”screen”-dans inddrages i spørgsmål ved anden del af prøven, står dansefaglig analyse og terminologi derfor i centrum for eksaminandens præstation og for bedømmelsen. Det anbefales, at eksaminator nøje overvejer længde og kompleksitet i ”screen”-dansvideosekvenser i forhold til den forberedelsestid, der er til rådighed.

I det senmoderne samfund, hvor digital kommunikation udbredes her og nu, er det vigtigt at opøve eleverne i forståelse af og viden om, hvordan ”screen” dans og ”screen” kroppe er med til at påvirke vores syn på os selv og på andre. Det er en omfattende kulturpåvirkning, som viser en løsrivelse af den synlige krop fra den sansemæssige krop med meget vide perspektiver fra identifikation, til mangel på empati, fra kynisme til eufori. Danse udbredes enormt hurtigt globalt set via internettet, og det er indlysende at inkorporere redskaber til at forstå, hvordan f.eks. arabiske danseudtryk pludselig dukker op i hiphop. Eller hvor hurtigt brudevals-videoer fra hele verden inspirerer og skaber nye ”live”-danse til din nabos datters bryllup.

– *sociale og sceniske danseformer i lokale, regionale og globale kulturelle sammenhænge*

Sociale danse er, når dansens overordnede formål er samvær. Det kan være folkedanse, bal, dans til private fester, spontane danse m.v. Den sceniske dans har altid et publikum og kan have forskellige formål som f.eks. repræsentation, kunstneriske budskaber, politiske eller religiøse formål m.v.

Med lokale kulturelle sammenhænge tænkes der på en dans, som er specifik for en egn: f.eks. Sønderhoning. Det kan også være Nørre Gymnasiums version af Lanciers eller lokale dansetraditioner.

Det regionale udvider feltet til f.eks. at være nationalt, som Lanciers i Danmark. Det kan også være den nordiske tradition for midsommerdanse, eller ”Line-dance” i USA. Hiphop-kulturen er et eksempel på en global kultur, der oprindeligt var lokal, men har udviklet sig via musikvideobranchen til at være verdensomspændende.

– *relevant historisk viden om dans og grundlæggende dansehistoriske begreber om levende tradition, rekonstruktion og kildemateriale*

Den levende tradition knytter sig til ”live” begivenheder, der videregives fra generation til generation af dansere, koreografer m.v. Det er gennem dansen og erfaringen om den, at traditionen videregives, hvilket skaber særlige forudsætninger for at kunne analysere ”materialet”, som er bundet til det subjektive – f.eks. erindringer, hukommelsen m.v.

Rekonstruktion har en lang tradition inden for danseverdenen, idet der har været en respekt for de klassiske værker, at de skulle opføres så historisk korrekt som muligt. Rekonstruktion er baseret på mangfoldige kilder, som f.eks. breve, plakater, regnskab, billetter, dagbøger, partiturer, notationer, noter, interviews med tidligere medvirkende, filmklip, kostumer m.v.

Kildemateriale er generelt meget omfattende til forskning i dansebegivenheder – i princippet er det alt.

2.3. Supplerende stof

Da dans B er et fag med store frihedsgrader i forhold til indhold og tilrettelæggelse, kan det være svært at definere noget som specifikt supplerende stof. Det supplerende stof ses snarere som en mulighed for at inddrage netop det stof, der giver mening i forhold til forløb, hvor faget indgår i samspil med andre fag, - uanset hvordan det spiller sammen med stoffet i den øvrige undervisning.

2.4. Omfang

Tekstmateriale forstås i forlængelse af det udvidede tekstbegreb og kan udover det skrevne være billeder, filmklip, tegninger m.v. Hvor meget det enkelte materiale fylder, afhænger af sværhedsgraden, og hvor lang tid, eleven bruger på at tilegne sig det. Vurderingen af omfanget hviler på et fornuftsmæssigt skøn.

3. Tilrettelæggelse

3.1. Didaktiske principper

Dans eksisterer ikke som valgfag i folkeskolen, og de færreste elever har oplevet reel danseundervisning. Elevernes forudsætning for at kende til faget og dets genstandsområde vil derfor almindeligt set være begrænset. Gennem et omfattende medie-forbrug (film, tv, video, dvd, computerspil og tegneserier), har mange elever dog en intuitiv forståelse af nogle af de regler og rammer, som gælder for komposition og koreografi. Mange elever begrundes deres valg af faget ud fra en fascination af ofte en særlig dansegenre, f.eks. hiphop, og forventer med danseundervisningen at kunne lære en trinserie, som kan tilfredsstillere deres opfattelse af det at kunne danse. Andre har i deres fritid danset en hel del, og forventningen til faget går så i højere grad ud på at lære andre dansegenrer og i det hele taget kunne blive bedre til at danse. Det er således i høj grad det færdighedsprægede fysiske dansearbejde og den praktiske side ved faget, som er udgangspunktet for elever-

ne. Der består således en opgave for læreren i, på den ene side at udvikle elevernes viden og forståelse for dansefagets mange discipliner, og på den anden side at rokke tilstrækkeligt ved elevernes fordomme omkring forståelsen af genstandsområdet, så de ændrer fokus. Denne balancegang mellem udnyttelse af elevernes genkendelsesglæde, samt glæden ved det at bevæge sig og danse, og på den anden side vække deres nysgerrighed og læringsvilje sætter streg under det overordnede didaktiske princip, som omtales nedenfor.

Gennem forløbet bliver der tale om en udvikling af de faglige mål, hvor præsentationen former sig som små, opdeltede opgaver, der hver for sig udgør brikker i et større pædagogisk spil, der sigter mod en helhed, hvor de enkelte dele falder på plads.

De didaktiske principper for faget understøtter udviklingen i kompetencer hos eleverne til at kunne begå sig i komplekse og foranderlige sociale og faglige rum. Dansens kollektivitet og evne til at fremme samarbejdet med andre i opgaveløsning er som nævnt central for faget. Ligeledes er samspillet mellem teori og praksis evident. Kravene til elevernes selvstændighed og medbestemmelse er store.

Læreren fungerer både som igangsætter, inspirator, danseinstruktør og vejleder. Men også eleverne kan være instruktører i f.eks. danse, de er særligt trænet i og har erfaring med. Læreren afstikker sammen med eleverne konkrete rammer for de mål, der skal nås, for derefter gradvist at overlade mere og mere af styringen til eleverne. Derfor ligger det eksamensdansenprojektet også til sidst i undervisningsforløbet, hvor undervisningen i løbet af året gerne skulle lempe eleverne over i mere og mere at være de beslutningstagende. Der kan være andre pædagogiske fordele ved at starte eksamensdansenprojektet tidligere i forløbet, således, at hele processen – inklusiv opførelsen, så at sige er fordøjet, og på den måde vil være lettere – dels at kunne udfærdige eksamensdansenprojektets synopsis og dels at kunne forbedre selve produktet gennem endnu en fokuseret evaluering.

Undervisningen hen imod opfyldelsen af de faglige mål gennemføres på 200 timer. Planlægning, fagligt og pædagogisk overblik kræves af læreren, for at eleverne forstår det samlede forløb af undervisningen og de enkelte delforløb på en tilstrækkelig klar måde, således, at de føler sig rustede til at gå op til eksamen.

Mange af de enkelte formål vil kunne indgå som delelementer samlet i et kortere forløb.

Arbejdsformerne afspejler på mange måder, at det overordnede didaktiske princip er den kropslige udfoldelse og dennes nødvendigt tilhørende refleksion over samme. Således er det en vigtig pointe, at formålsparagraffen udtrykkeligt formulerer sammenhængen mellem at skabe, udføre og analysere forskellige former for dans i et og samme greb. De øvrige punkter under formålet uddyber og konkretiserer denne overordnede hensigt. Hvor det kan være forholdsvis enkelt og naturligt, at starte med udgangspunkt i elevernes egne forestillinger, evner og erfaringer med dans, kan det straks være vanskeligere at kalde refleksionerne frem over genstandsområdet. Analyse er på begynderstadiet i høj grad overladt til lærerens måde at gribe forløbet an, måde at sætte bevægelserne i gang hos eleverne, og hvorledes en dans introduceres. Efterhånden vil eleverne selv være kvalificerede til ikke blot at reproducere bevægelser og forstå dem i forhold til en given kontekst, men også kunne anvende analytiske redskaber på dansematerialet.

3.2. Arbejdsformer

Eftersom der er tale om et fag med mange forskellige arbejdsformer, er det en god idé at introducere flere af dem i korte forløb allerede fra starten. Fælles opvarmning, danseinstruktion, gruppeøvelser, improvisation, koreografiske grundmønstre og samtale om stoffet. Ansvarligheden hos den enkelte elev styrkes klart ved gruppedanse, forevisning af resultaterne til de andre på holdet, ligesom selvdisciplinen udvikles gennem den enkeltes betydning for dansens gennemførelse.

Arbejdet op mod en større forestilling skaber sammenhold, men også høj grad af medansvar for udviklingen hen imod et frugtbart resultat. At danse foran et publikum kan – selvom det kan være en skrækiblandet oplevelse for eleverne – faktisk godt lade sig gøre i introforløb, som afslutning på et kort danseforløb om f.eks. afrikansk dans, der ikke kræver præcision og tydelig selvfremstilling.

Det anbefales dog at være varsom med at kaste eleverne ud i for store krav, hvad opførelse af danse angår, da det kræver psykologisk parathed, og læreren bør mentalt forberede eleverne undervejs i løbet af året, på hvilke mekanismer, der gør sig gældende, når man arbejder med performative kunstarter. At danse for andre end hinanden kan gradvist opbygges via brug af videooptagelser, ved at danse for et mindre publikum – f.eks. for

en anden klasse eller til en cafe-aften, eller en af sprogfagenes fester, hvor f.eks. en salsa kunne live op på en spanskfest.

Teoriundervisningen vil forme sig over mere kendte former for klasseundervisning, gruppefremlæggelse, elevoplæg, men brug af demonstrationer, hvor det praktiske følges med fremlæggelse af indholdsstof, er en god variation.

Det innovative produkt betyder, at der er en målsætning for, hvordan produktet kan anvendes af en modtagergruppe uden for danserne selv, hvilket ikke udelukker, at danseprojektet ikke også har en væsentlig betydning for de involverede. Det er en uomgængelig del af arbejdet, at der reflekteres over såvel det modtagerbaserede produkt som det erfarede hos danserne selv.

Det er vigtigt, at eleverne bliver gjort opmærksomme på, at projektarbejde i dans primært er produktorienteret, og ikke udelukkende problemorienteret, således som eleverne evt. kender det fra folkeskolens projektarbejde. Faserne er de samme, men i den fase, hvor problemorienteret projektarbejde har som sit formål at lære eleverne at indkredse og afgrænse et problem, lærer eleverne i dans at produktudvikle og realisere en idé.

Når der er tale om et løft fra C til B-niveau, vil det ene af de 2 danseprojekter som hovedregel være udarbejdet på et forudgående C-niveau.

Med hensyn til valg af to forskellige faglige profiler i danseprojekterne er der metodisk og faglig frihed, men det er vigtigt, at fagets bredde afspejles i arbejdet. Det ene danseprojekt kan f.eks. være en traditionel danseforestilling om et emne, mens det andet danseprojekt kan være et socialt dansearrangement, f.eks. sammen med en folkeskoleklasse, hvor bevægelsesmaterialet udvikles sammen med børnene, og hvor synopsis har karakter af en rapport. Hvis holdet vælger to traditionelle danseforestillinger, er det nødvendigt, at dansegenrerne repræsenterer forskellige sider af faget.

Det skriftlige arbejde i danseundervisningen målrettes hen imod, at eleverne bliver i stand til at skrive og udforme den synopsis, som dokumenterer eksamensdanseprojektets resultater og arbejdsproces. Undervejs lærer eleverne at beskrive dans, koreografi, ser og lærer at forholde sig til det, at anmelde og at vurdere koreografers idéer. I skitseform lærer eleverne at forholde sig til musikalske tidsforløb til et koreografisk-scenisk forløb. Arbejdet med synopsis afvejes tidsmæssigt i forhold til det øvrige indhold af undervisningen, så det får et rimeligt omfang.

Kontakten til det professionelle miljø består ikke udelukkende i at overvære danseforestillinger, men også i at komme i dialog med professionelle, der beskæftiger sig med faget – f.eks. som udøvende, undervisere, forskere eller i et samarbejde.

Samarbejdet kan foregå på forskellige måder. Det kan være workshops ved en koreograf eller danser, eller det kan være samtaler med performere eller instruktør om deres arbejde med en dansebegivenhed, som eleverne har oplevet. Man kan også forestille sig et samarbejde med videregående uddannelser, der beskæftiger sig med dans. Her kan samarbejdet foregå som overværelse af forelæsnings eller som workshop-undervisning ved de studerende. Det kan ligeledes foregå som et samarbejde med eksterne partnere om udvikling eller udførelse af dans som en del af et socialpædagogisk arbejde. Samarbejdet har primært til formål at inspirere eleverne i forhold til den faglige fordybelse, men de konkrete erfaringer med faget i praksis giver derudover eleverne indsigt i fagets anvendelse i det omgivende samfund. De opnår på den måde en viden om muligheder mht. videreuddannelse og arbejdsmarked, som kan give anledning til refleksion over deres eget fremtidsperspektiv.

3.3. It

Anvendelsen af IT er et helt evident arbejdsredskab i undervisningen i dans både med hensyn til optagelser af dansen som arbejdsredskab og til brug i forevisning af dansen for hinanden. Digitale fællesskaber inkorporeres i undervisningen, når eleverne filmer hinanden og analyserer og formativt evaluerer dansen. I den forbindelse lærer eleverne at forholde sig til den digitale dannelse ved italesættelse og overholdelse af den respekt, man yder hinanden, når man lægger materiale ud på de sociale medier. Den digitale information anvendes konstant i undervisningen, da billedmedierne formidler danseforestillinger som ”screen”-dans og analyseres som sådan.

3.4. Samspil med andre fag

Som valgfag fag i hf er dans forpligtet på de generelle krav om samspil mellem fagene. Det kan overordnet foregå på forskellige måder: dels hvor der arbejdes med at udvikle elevernes evne til at arbejde kreativt og innovativt, dels i understøttelsen af uddannelsens professionsorientering og dels i forberedelsen af dans Bs mulige deltagelse i den større skriftlige opgave.

Da faget ofte er organiseret i hold på tværs af klasser, kræver samspillet et særligt fokus på organisering og skemalægning. Man kan forestille sig en model, hvor alle klasser f.eks. arbejder med et fælles overordnet emne. I det tilfælde kan skemaet lægges, så eleverne i nogle lektioner er fordelt på klasser og i andre på hold. Man kan også forestille sig en model, hvor eleverne selv vælger fag inden for en fagrække, og faglærerne primært involveres som vejledere.

I samspil med andre fag bidrager de kunstneriske fag med en praktisk-skabende og teoretisk-analytisk dimension, som er med til at udvikle de erkendelsesmæssige potentialer hos eleverne. Specielt i samarbejde med natur- og samfundsvidenskabelige fag kan de kunstneriske fag være med til at udvide elevernes omverdensforståelse, så den omfatter både en fysisk, målelig, ”objektiv” og en fiktioniseret, fortolket, ”subjektiv” tilgang til omverdenen.

Dans kan indgå bredt i samspil med andre fag, fordi det kan indgå i både samspil omkring forskellige tematikker og samspil, hvor fagets formidlende, performative funktion er i spil. Såvel naturvidenskabelige som humanistiske og samfundsvidenskabelige områder kan let inddrages. Et muligt felt for samarbejde kunne være fysiologiske undersøgelser af bevægelser. Et andet felt kunne være samarbejde om identitet, køn og krop i moderniteten. Et tredje kunne være et felt om spanske danse kulturer i Andalusien i samarbejde med spanskundervisning.

4. Evaluering

4.1. Løbende evaluering

Evalueringen af undervisningen finder naturligt sted efter afslutningen af hvert planlagt forløb. Grundlaget for evalueringen er de faglige mål, jvf. pkt. 2.1. I de fleste tilfælde vil evalueringen foregå som en mundtlig drøftelse mellem lærer og elever, men et evalueringsskema kan være et udmærket supplement.

Evaluering finder sted løbende f.eks. i forbindelse med feedback på elevernes visninger. Det kan være i form af lærer-feedback eller peer-feedback, hvor andre elever fremhæver stærke momenter og ny muligheder i visningen med brug af fagterminologi og inddragelse af relevant faglig viden. Evaluering finder også sted løbende som lærerens sidecoaching i øvelser eller kommentarer til arbejdet med små og større visninger eller i samtale om det faglige stof. Evalueringen kan desuden foregå mere formaliseret som individuel samtale med eleverne i løbet af det samlede forløb. Endelig kan evalueringen have form af enten mundtlige eller skriftlige kommentarer til elevernes danseprojekter og til deres overvejelser om proces og produkt, som fremgår af synopsen, der er tilknyttet eksamensdanseprojektet. Eleverne bevidstgøres således om, hvordan de kan arbejde videre frem mod prøven.

4.2. Prøveform

Der afholdes en mundtlig prøve, som består af to dele. Prøven varer ca. 34 minutter pr. eksaminand.

Første del af prøven består i en gruppevis præsentation af realisationen af eksaminandernes eksamensdanseprojekt, jf. pkt. 3.2. og en faglig samtale mellem eksaminander og eksaminator om projektarbejdet. Varigheden af præsentationen er halvandet til tre minutter pr. eksaminand, og hele præsentationen må vare højst 15 minutter. Varigheden af den faglige samtale er ca. fem minutter pr. eksaminand. Gruppen har en størrelse på mellem to og otte eksaminander.

Anden del af prøven er en individuel prøve. Eksaminationstiden er ca. 24 minutter. Der gives ca. 24 minutters forberedelsestid.

Regler vedrørende eksaminandernes brug af internettet for at tilgå tilladte hjælpemidler ved prøverne fremgår af § 6 i ”Bekendtgørelse om visse regler om prøver og eksamen i de gymnasiale uddannelser”.

I [vejledningen](#) til denne bekendtgørelse er der givet eksempler på, hvilke hjælpemidler der må, og hvilke der ikke må tilgås via internettet.

Det kan være en kompliceret opgave for eksaminator at udarbejde en plan for afviklingen af prøven, og det er først og fremmest vigtigt, at man i sin planlægning gør sig klart, at den første del af prøven ikke ved alle gruppestørrelser vil vare 10 minutter pr. eksaminand, som er den samlede varighed af prøven fratrukket varigheden af den individuelle anden del af prøven.

Hver enkelt gruppemedlems tid til den første del af prøven indgår i en fælles pulje for gruppen, og fordeles relativt til præsentationen af eksamensdansenprojektet og til den efterfølgende faglige samtale om projektet.

En gruppe bestående af 2 elever vil f.eks. have højst 6 minutter (2 gange 3) til selve præsentationen af eksamensdansenprojektet og ca. 10 minutter (2 gange ca. 5) til samtalen om projektet, i alt ca. 16 minutter. En gruppe bestående af f.eks. 8 elever vil have højst 15 minutter til selve præsentationen af eksamensdansenprojektet og ca. 40 minutter (8 gange ca. 5) til samtalen om projektet, i alt ca. 55 minutter. Inden for den tid, der samlet set er afsat til de to dele af prøverne, sættes tid af til eventuelle lokaleskift, votering og karakterfastsættelse.

Det kan anbefales, at alle grupper præsenterer eksamensdansenprojektet først med efterfølgende gruppesamtale, og at den individuelle anden del af prøven afvikles, efter at alle grupper på den pågældende prøvedag har afviklet første del af prøven. Såfremt antallet af elever er så stort, at der må anvendes flere dage, anbefales det, at første og anden del af prøven ligger på samme dag.

Samlæses holdet på tværs af gymnasiale uddannelser, således at f.eks. stx- og hf-elever undervises på samme hold, kan det anbefales, at der ikke indgår elever fra begge uddannelser i samme eksamensprojektgruppe, da stx-eleverne ikke nødvendigvis udtrækkes til prøve i faget, og hf-elevernes forløb altid afsluttes med prøve.

Ved præsentationen kan gruppen anvende et begrænset antal hjælpere, hvis indsats skal fremstå klart for eksaminator og censor. Hjælpere deltager ikke i samtalen og bedømmes ikke ved prøven.

Muligheden for at anvende et begrænset antal hjælpere retter sig som hovedregel imod, at eksamensprojektgrupper pga. sygdom, udmeldelse, overførsel til status som selvstuderende etc., er kommet i vanskeligheder, og derfor har behov for at benytte en substitut for et gruppemedlem, der ikke kan deltage i prøven.

Ligeledes kan en eksamensprojektgruppe anvende et begrænset antal hjælpere til f.eks. afvikling af lyd, lys og andre audiovisuelle elementer i eksamensdansenprojektet.

Eksamensdansenprojektet afvikles som følge af læreplanens pkt. 3.2. som en del af undervisningen, og muligheden for at anvende hjælpere retter sig således ikke imod, at en projektgruppe som forudsætning for realisationen af eksamensdansenprojektet planlægger med inddragelse af dansende hjælpere i realisationen ved prøven.

En plan for afvikling af prøven kunne se sådan ud. I slutningen af hver individuel, anden del af prøven meddeles eksaminanden sin bedømmelse:

	GRUPPE A (4 eksaminander)
08:00-08:12	Første del af prøven gruppe A <i>Præsentation af eksamensdansenprojekt A</i>
08:14-08:34	<i>Gruppesamtale om eksamensdansenprojekt A</i>
	GRUPPE B (2 eksaminander)
08:39-08:45	Første del af prøven gruppe B <i>Præsentation af eksamensdansenprojekt B</i>
08:47-08:57	<i>Gruppesamtale om eksamensdansenprojekt B</i>
	GRUPPE C (3 eksaminander)
09:02-09:11	Første del af prøven gruppe C <i>Præsentation af eksamensdansenprojekt C</i>
09:13-09:22	<i>Gruppesamtale om eksamensdansenprojekt C</i>
	GRUPPE D (2eksaminander)
	Første del af prøven gruppe D

09:27-09:33	<i>Præsentation af eksamensdansenprojekt D</i>	
09:35-09:45	<i>Gruppesamtale om eksamensdansenprojekt D</i>	
	Anden del af prøven – individuel	
	<i>Forberedelse</i>	<i>Eksamination</i>
10:00-10:24	Eksaminand A1	--
10:24-10:48	Eksaminand A2	Eksaminand A1
10:48-11:12	Eksaminand A3	Eksaminand A2
11:12-11:36	--	Eksaminand A3
Frokostpause		
11:36-12:00	Eksaminand A4	--
12:00-12:24	Eksaminand B1	Eksaminand A4
12:24-12:48	Eksaminand B2	Eksaminand B1
12:48-13:12	Eksaminand C1	Eksaminand B2
13:12-13:36	Eksaminand C2	Eksaminand C1
13:36-14:00	Eksaminand C3	Eksaminand C2
14:00-14:24	Eksaminand D1	Eksaminand C3
14:24-14:48	Eksaminand D2	Eksaminand D1
14:48-15:12		Eksaminand D2

Prøven kræver tre rum. Det rum, hvor eksamensdansenprojektet dances, det rum, hvor gruppesamtalen og den anden, individuelle del af eksaminationen finder sted og et rum til elevernes forberedelse. Alternativt kan man gennemføre gruppesamtalen om eksamensdansenprojektet i det samme rum, som det dances i, men det anbefales, at den individuelle, anden del af prøven foregår i et separat lokale.

Den faglige samtale indledes af eksaminandernes mundtlige refleksioner over eksamensdansenprojektet og skal bl.a. indeholde *evnen til at forstå og forklare centrale pointer i processen og produktet*. Dette svarer til formuleringerne i bedømmelseskriterierne under 4.3 *eksaminandens indsigt i og bevidsthed om eksamensdansenprojektets idé og udførelse* og *eksaminandens evne til at trække linjer fra eksamensdansenprojektet til relevant teori*. For at komme ud over det redegørende niveau er formuleringen *i et større perspektiv* med til at sikre, at de faglige mål opfyldes. Eksaminators opgaver bliver at insistere på de faglige mål og på, at alle bliver hørt. Det er op til eksaminator og censor at vurdere, om den afsatte tid til faglig samtale skal overholdes fuldt ud ved store grupper.

I ganske særlige tilfælde, *når faglige forhold gør det nødvendigt*, kan en elev undtages fra gruppesamtale. Med ”faglige forhold” menes der forhold, som har indflydelse på eksaminandens mulighed for at udfolde sin faglighed under prøven.

Det kan være en elev med særlige vanskeligheder, der har problemer med at udfolde sin faglighed i en gruppesamtale i en sådan grad, at en individuel samtale vil være nødvendig for at kunne prøve eksaminandens opfyldelse af de faglige mål.

Det kan være en elev, der har bidraget meget lidt, været meget fraværende fra undervisningen eller måske ligefrem har modarbejdet gruppens fælles arbejde.

Der er i begge tilfælde tale om en rimelighedsvurdering fra elev til elev, og beslutningen ligger hos skolens leder - sandsynligvis efter indstilling fra læreren.

Anden del er en individuel prøve med forberedelsestid. Eleven trækker en opgave i ukendt prøvemateriale med tilknytning til forløb fra undervisningen. Det samlede prøvemateriale dækker i al væsentlighed kerne-stoffet, og det skal på tilfredsstillende vis kunne afdække, om eksaminanden har nået de faglige mål. Opgaverne stilles uafhængigt af elevernes eksamensdansenprojekt. Ved udarbejdelsen af opgaver skal eksaminator sikre, at prøvematerialet kun anvendes én gang på samme hold.

4.3. Bedømmelseskriterier

Bedømmelsen er en vurdering af, i hvilken grad eksaminandens præstation opfylder de faglige mål, som de er angivet i pkt. 2.1.

Læreplanen udpeger i forlængelse heraf nogle særlige aspekter, som eksaminator og censor lægger vægt på i bedømmelsen af, hvordan eleven indfrier de faglige mål under prøven. Eleven får én karakter for den samlede præstation ved prøven. Bedømmelsen er en helhedsvurdering og ikke et gennemsnit af en række delkarakterer.

Oversigt over karakterskalaen

12	Fremragende	Karakteren 12 gives for den fremragende præstation, der demonstrerer udtømmende opfyldelse af fagets mål, med ingen eller få uvæsentlige mangler.
7	God	Karakteren 7 gives for den gode præstation, der demonstrerer opfyldelse af fagets mål, med en del mangler.
02	Tilstrækkelig	Karakteren 02 gives for den tilstrækkelige præstation, der demonstrerer den minimalt acceptable grad af opfyldelse af fagets mål.

Eksempel på karakterbeskrivelser for mundtlig prøve

		Mundtlig prøve
12	Fremragende	<ul style="list-style-type: none">– Eksaminanden skaber velfungerende dansetekniske og koreografiske udtryk; forstår og begrunder selvstændigt og sikkert egne valg af stof og virkemidler; forholder sig analytisk reflekteret til egne produktioner og produktionsprocesser.– Eksaminanden reflekterer nuanceret og sikkert over det sansemæssigt erfarede.– Eksaminanden forstår og analyserer dansetekniske og koreografiske udtryk selvstændigt og meget sikkert; redegør overbevisende for de dansetekniske og koreografiske virkemidlers anvendelse og vælger sikre, relevante perspektiveringer. Småfejl ændrer ikke ved helhedsindtrykket.
7	God	<ul style="list-style-type: none">– Eksaminanden skaber gode dansetekniske og koreografiske udtryk med adskillige mangler; forstår og begrunder med nogen sikkerhed egne valg af stof og virkemidler; forholder sig momentvis analytisk reflekteret til egne produktioner og produktionsprocesser.– Eksaminanden reflekterer med få nuancer og vekslende sikkerhed over det sansemæssigt erfarede.– Eksaminanden forstår og analyserer dansetekniske og koreografiske udtryk med vekslende sikkerhed; redegør med nogen sikkerhed for de dansetekniske og koreografiske virkemidlers anvendelse og foretager med nogen usikkerhed relevante perspektiveringer.
02	Tilstrækkelig	<ul style="list-style-type: none">– Eksaminanden skaber dansetekniske og koreografiske udtryk med betydelig usikkerhed; forstår og begrunder kun i mindre omfang egne valg af stof og virkemidler; har svært ved at forholde sig analytisk reflekteret til egne produktioner og produktionsprocesser.– Eksaminanden reflekterer usikkert og uden nuancer over det sansemæssigt erfarede.– Eksaminanden forstår og analyserer dansetekniske og koreografiske udtryk med usikkerhed; redegør i ringe omfang for de dansetekniske og koreografiske virkemidlers anvendelse og foretager sjældent eller med stor usikkerhed perspektiveringer.